

Coronet cut, oftewel fracture pruning of breuksnoeien is nog niet zo bekend in Nederland. Zelf 'stormschade' aanbrengen in een boom is in ecologisch opzicht interessant, maar is het ook goed voor de boom zelf? Hieronder volgen de meningen van verschillende mensen uit het vak.

Auteur: Sylvia de Witt

Natuur nabootsen door het gecontroleerd afscheuren van takken

Zelf 'stormschade' aanbrengen is ecologisch interessant, maar is het goed voor de boom?

Als hij zijn grootste omvang heeft bereikt, komt een boom in een ouderdomsfase waarin hij steeds meer last krijgt van aantastingen en mechanische verzwakkingen. Vaak wordt de stam hol en de kroon kleiner en door wind en zwaartekracht breken takken af. *Coronet cut*, *fracture pruning* of breuksnoeien is in feite niets anders dan het zo veel mogelijk nabootsen van Moeder Natuur.

Bomen zouden op deze snoeimethode reageren met een betere en meer verspreide hergroei dan bij knotten of kandelaberen. Alle echt oude bomen zijn in min of meerdere mate hol en juist aan deze holten is een enorm tekort in de Nederlandse natuur. Vanuit het oogpunt van natuurbeheer kan deze manier van snoeien gewenst zijn om meer en interessanter doodhout te creëren, vinden natuur-

beheerders. Het overleven van de boom is dan minder van belang.

Geschied alternatief

Jan-Bouke Sijtsma van Boom-KCB denkt juist dat breuksnoeien een geschikt alternatief is om bomen langer te kunnen laten standhouden. Deze methode kan ook hier in Nederland goed

8 min. leestijd

worden toegepast, meent hij. 'Als je kijkt naar het verleden: in 1987 was er in het noorden van het land een ijzestorm, waarbij veel bomen kroonshade opliepen. Toen ik begon met werken, waren deze oude schades een aandachtspunt. Maar de ervaring is inmiddels dat die beschadigde bomen vaak goed zijn hersteld. Die bomen zijn op een natuurlijke manier beschadigd, hebben kroonshade opgelopen en herstellen vervolgens goed. Met breuksnoei kan je deze "natuurlijke snoei" nabootsen.'

'Het wordt gewoon een dierenhotel als je hem laat staan'

Tweede levensfase

Breuksnoeien creëert een ecologische meerwaarde, maar Sijtsma ziet deze meerwaarde vooral in het feit dat die bomen oud kunnen worden. 'Als er bijvoorbeeld een tak uit een eik scheurt, droogt het blootliggende hout uit en rot het doorgaans niet in. En eiken langs de weg kunnen ook geschikt zijn om deze methode toe te passen; dat hoeft niet per se in een bos te zijn. Vooral nog lijkt het erop dat de hergroei na breuksnoei van betere kwaliteit is dan na traditionele (forse) snoei. Maar breuksnoeien is iets wat we verder moeten onderzoeken. Het is nog niet op grote schaal in Nederland toegepast, dus we zullen moeten zien hoe dit zich gaat ontwikkelen. Maar wat er nu al over bekend is, vind ik positief. Nu zie je vaak nog dat zich veel dood hout vormt bij bomen die oud worden en dat dan de keuze wordt gemaakt om die bomen te kappen. Je zou er ook voor kunnen kiezen om ze een tweede levensfase te laten ingaan door de kroon flink in te nemen, en dan maar zien wat er gebeurt. Ik zeg niet dat dat bij iedere boom moet gebeuren, maar als een laanboom op de nominatie staat vervangen te worden, zou je breuksnoei kunnen proberen. Deze methode nemen wij in ieder geval in de advisering mee als optie.'

Liever op de traditionele manier

Breuksnoeien is volgens Bert van Polen, projectadviseur bij Pius Floris, zeker een interessante methode, maar hij is er vooral nog geen voorstander van. 'Door de breuk zou een boom beter en gevarieerder uitlopen en ook zou de kroon mooier worden. Maar ik betwijfel het. Laat de wetenschap dat eerst maar eens bewijzen.' Pius Floris snoeit voorlopig liever alleen op de traditionele manier en hanteert bij grote, monumentale bomen de uitdunsnoei, waardoor ook weer een goede kroon ontstaat. In uiterste gevallen worden bomen ook gewoon gekopt en gekandelaberd. Van Polen begrijpt dat de scheuren en wonden die door *fracture pruning* ontstaan in ecologisch opzicht interessant zijn voor vogels en insecten, maar heeft toch ernstige twijfels over de vraag of dat zo goed is voor de boom zelf. 'Ik heb mijn collega's door het hele land even gepolst om te vragen hoe zij hiertegenover staan. Iedereen had eigenlijk dezelfde mening als ik.'

Apart gezicht

Van Polen is er zeker een voorstander van om oude bomen die er slecht aan toe zijn te laten staan als ecologische meerwaarde. 'Als er in een park een mooie, oude boom staat, is het zonde om hem weg te zagen, want als je hem laat staan wordt het een dierenhotel. Vanwege de veiligheid worden dan alle takken ingenomen. Breuksnoeien zou een ecologische meerwaarde hebben, maar dan is het overleven van die boom niet meer zo van belang. Bij natuurbeheer zeggen ze dan: laten we dit bij exoten en ongewenste bomen toepassen. Dan

ACHTERGROND

behoud je de ecologische waarde van die bomen, maar we zijn ze uiteindelijk wel kwijt. De afgelopen twintig jaar werden bomen in het bos onderaan geringd om ze geleidelijk aan dood te laten gaan, zodat ze een ecologische meerwaarde opleverden. Breuksnoeien is een andere methode, waarbij je wonden van twee, drie meter aan een tak ziet zitten. Ik vind dat als boomverzorger toch wel een apart gezicht. Mijn collega's en ik houden het liever op knotten, kandelaberen en op de uitdunsnoei die Pius Floris voorstaat.'

Ancient trees

Gaat het gezegde 'onbekend maakt onbemind' hier op? In Nederland is nog niet zo veel ervaring met breuksnoeien, maar in Engeland wordt deze methode al jaren toegepast. Engeland heeft echter een heel andere traditie en veel oudere bomen. 'Daar staan nog echt *ancient trees*, lindes of eiken van 1000 jaar oud', vertelt Henry Kuppen, directeur van Terra Nostra. 'Bomen die in een late of de laatste levensfase zitten. Daarom plaats ik voor Nederland een kanttekening bij deze methode, want wij hebben weliswaar monumentale bomen van 400 tot 500 jaar oud, maar geen *ancient trees*. *Ancient trees* zijn vaak al aan het terugsterven; met breuksnoeien versnel je dit proces.' Breuksnoeien is niets anders dan het natuurlijke proces nabootsen. Als je op een plek echt ecologische waardes wilt creëren, kun je dat op deze manier stimuleren. Natuurlijk vindt hij dat mooi, maar net als bij iedere nieuwe ontwikkeling moet je goed opletten dat je niet doorslaat. 'Het vermeerderd in feite alleen de ecologische waarde van

Een eikentak die middels fractuursnoei is ingekort tot in de binnenkroon.

'Net als bij iedere nieuwe ontwikkeling moet je goed opletten dat je niet doorslaat'

die boom. Met het aanbrengen van forse wonden stimuleer je ecologische processen die interessant zijn voor de fauna. Eigenlijk is dit het gruwelijk verstoren en versnellen van het proces. En is die ecologische omgeving er wel op voorbereid om daarop te reageren? Oftewel: wanneer ga je dit doen? Waarom zou je de boom niet rustig zijn gang laten gaan en het proces kalm afwachten, als die ecologische waarde zo van belang is?

Kuppen denkt niet dat dit een reguliere beheermethode in onze openbare ruimte moet worden. Met een nuancering: het maakt wél verschil of die *fracture pruning* in dood hout of in levend hout gedaan wordt. 'Als je dit doet in levend hout, ben je de zaak enorm aan het forceren. Maar in dood hout kun je breuksnoeien in plaats van netjes afzagen. Dit geeft een veel natuurlijker beeld. Vaak zie je van die oude bomen die er ontzettend 'gepoetst' uitzien; dan is alles er netjes uit gesnoeid. Dan vind

Populier direct na de snoei.

ik het wel fraaier om op deze manier het dode hout eruit te halen. Soms zal breuksnoeien dus heel geschikt zijn.'

Toepassen in welke situaties?

Soms kan breuksnoeien dus perfect worden toegepast volgens Kuppen, maar 'soms' betekent: meestal niet. Maar stel dat het in een bestek staat; het is toch de rol van boomverzorgers om technieken al dan niet te adviseren aan klanten, dus ook wat goed is voor een boom en wat niet. In de openbare ruimte worden volgens Erwin Suijkerbuijk, projectleider bij Prop Boomtechniek, nog weleens dingen gedaan die niet goed zijn voor bomen. 'Ik sta redelijk open voor nieuwe tech-

nieken, maar we hebben in de praktijk heel goed uitgezocht wat bepaalde methoden doen met de celstructuur van de boom. We weten wat de gevolgen zijn voor de conditie en vitaliteit als je meer of minder weegsnoeit, en vooral de wijze waarop is van invloed. Als je veel weefsel overlaat na het snoeien, kan dit een invalspoort worden voor zwammen en andere parasieten die hout verteren en uiteindelijk dus de boom kunnen beschadigen. Maar als je een nette wond maakt en niet te veel van de kroon weghaalt, houdt de boom conditie om in de eerste weken begroeiingslaagjes te maken en in de jaren erna de wond netjes te laten dichtgroeien. Zo hebben we het geleerd. En nu zijn we met zijn allen op zoek naar nieuwe metho-

Bert van Polen

Jan-Bouke Sijtsma

Henry Kuppen

den, waarvan ik me afvraag of die geen negatieve gevolgen hebben voor de boom. De vraag die moet worden gesteld, is: in welke situaties moet je dit breuksnoeien dan toepassen? Gaat het om laanbomen of om monumentale bomen?’

Onvoorspelbaar

Suijkerbuijk begrijpt dat een bosbeheerder iets wil doen om zijn bos zo veel mogelijk op ecologische wijze in stand te houden. Dan moeten er in dat bos veel bomen staan met holtes en afgestorven takken. Maar als het om veiligheid gaat, wil hij als boominspecteur op basis van visuele kenmerken kunnen vaststellen of een boom veilig is of niet. ‘Bij een boom die op de juiste manier gesnoeid is, kun je redelijk goed vaststellen: als ik dit zie, dan is er dat aan de hand met de boom. We kunnen niet honderd procent garantie geven, maar dit proces beheersen wij. Bij breuksnoeien kunnen wij echter niet zien wat de gevolgen zijn voor de veiligheid en stabiliteit van de boom; dat is nog onvoorspelbaar. En dat kan in het veilige Nederland niet, denk ik, want voordat daar onderzoek naar gedaan is...’

Als er in een bestek zaken worden beschreven die naar de mening van Suijkerbuijk slecht zijn voor een boom, dan kan het zijn dat Prop Boomtechniek dit bestek niet uitvoert. Of Prop de breuksnoeimethode zou toepassen, hangt volgens hem af van de relatie met de klant. ‘Als een nieuwe klant in zijn bestek schrijft dat op een bepaalde plaats de breuksnoeimethode moet worden toegepast, kan het best zijn dat wij dat doen. Maar dan wel met de kanttekening dat wij hierin geen ervaring hebben en dat wij ook de risico’s voor de veiligheid niet kunnen inschatten. Wij staan open voor nieuwe technieken, maar of ze ook goed zijn voor de boom, daar heb ik mijn twijfels over.’

Erwin Suijkerbuijk

Veel mooiere verdeling van takken

Ton Stokwielder van Storix Boombeheer past deze nieuwe snoeimethode sinds enige tijd toe en geeft er ook cursussen in. ‘Uiteraard kun je een boom verkleinen door hem traditioneel te snoeien, maar geamputeerde stammen of takken kunnen een bijzonder onnatuurlijk gezicht zijn. Toen de Engelsen *fracture pruning* gingen toepassen bij bomen (die weliswaar nog niet helemaal dood waren, maar wel in slechte conditie verkeerden), bleek er een sterke teruggroei van nieuwe, jonge twijgen op te treden, meer zelfs dan bij gekandelaberde zieke bomen. Vanuit deze waarneming vroeg men zich af: stel dat een tak op natuurlijke wijze door de wind uitbreekt, wat is dan het effect op hergroei achter die breuk? De conclusie luidde dat er een veel mooiere verdeling van takken ontstaat bij een uitgebroken tak dan bij een netjes afgezaagde tak.’

Zeven jaar geleden begon Stokwielder zelf met het observeren van dit bizarre fenomeen. Wat hij zag, beviel hem en in 2014 begon hij met het fractuursnoeien van bomen binnen zijn klantenkring.

De rui van een populier

Bomen die zich volgens hem uitstekend lenen voor deze methode, zijn populieren. ‘De populier is een boomsoort die heel moeilijk in een mooie vorm te verkleinen is op het moment dat hij gevaar oplevert voor zijn omgeving. En wanneer hij tussen de vijftig en negentig jaar oud is, gaat een populier ruïen. Dan breken er heel zware armen uit, uit zelfbehoud.’

Voor velen is dat een reden om de boom dan maar om te zagen, nét op het moment dat hij ecologisch en landschappelijk interessant begint te worden. Echt jammer, vindt Stokwielder. ‘Maar wij hebben bewezen dat je deze bomen kunt behouden met minder kosten dan bij rooien en nieuwe aanplant. Om rooien te voorkomen, hadden we vroeger

Ton Stokwielder

alleen de reguliere snoei. Hierbij hadden we minder mogelijkheden om schot en dus blad te krijgen waar je het graag wilt hebben. Dat is in de binnenkroon, want dan wordt de windvang van de boom kleiner, met behoud van de aanmaak van suikers omdat de bladmassa niet beperkt wordt. Als er wel schot kwam in de binnenkroon, ging dit vaak weer dood door te snelle groei op het uiteinde van de takken en door lichtgebrek.

Nu hebben we er een instrument bij. Door die tak moedwillig fors te laten uitscheuren, komen er over de hele tak verdeeld prachtige scheutjes. Als je hem op de reguliere manier afzaagt, heb je vooral op het einde van de tak heel veel scheutjes bij elkaar.’

Een gecompliceerde breuk

Bij fractuursnoei ontstaat er delaminatie van de tak, ver achter de plaats waar hij afbreekt. Door delaminatie van de complete tak vanwege de breuk ontstaat er een enorme prikkeling, oftewel een stressmoment op het cambium, waardoor er vanuit adventiefknoppen en slapende knoppen nieuwe scheutjes ontstaan. Dit hele hormonale proces vindt niet plaats wanneer je een tak netjes afzaagt.

Stokwielder: ‘Maar die tak moet wel licht krijgen. Als een tak uitbreekt en concurrentie heeft van andere takken, heeft hij te weinig energie om dit effect te verkrijgen. Zorg je er echter voor dat die uitgebroken tak licht heeft, dan krijg je het effect wel. In onze cursus combineren wij de reguliere snoeimethode, op plaatsen waar we minimale scheutvorming willen, met de fractuursnoeimethode, waar veel scheutvorming met een degelijke aanhechting gewenst is.’

Stokwielder noemt deze methode consequent fractuursnoeien en niet breuksnoeien: ‘Want het is geen breuk, maar een fractuur. Een fractuur is een gecompliceerde breuk, en alleen met een gecompliceerde breuk ontstaat dit geweldige effect.’

Be social

Scan of ga naar:

www.Boomzorg.nl/artikel.asp?id=19-6615